

Arbetslivets utmaningar 2023

Information om utlysningen

Forte har i uppdrag av regeringen att bedriva ett nationellt forskningsprogram för arbetslivsforskning. Forskningen ska bidra till att möta de utmaningar som finns i arbetslivet genom att ta fram och sprida ny kunskap.

Forte har identifierat ett antal prioriterade utmaningar där behovet av kunskap är stort och där mer forskning behövs. Totalt avsätts 120 miljoner kronor för åren 2023–2028 för utlysningen.

Sista dag att skicka in ansökan är 17 januari 2023, klockan 14.00.

Bakgrund

Som utgångspunkt för programmets satsningar finns tre identifierade utmaningar inom arbetslivet:

- Att skapa ett hållbart och inkluderande arbetsliv
- Att främja goda arbetsförhållanden
- Att åstadkomma ett hälsofrämjande arbetsliv

Utmaningarna beskrivs i [arbetslivsprogrammets strategiska agenda](#) tillsammans med ett antal strategier för hur utmaningarna kan mötas med forskning. De ligger till grund för inriktningarna i denna programutlysning.

Fortes arbete ska även bidra till genomförandet av Agenda 2030. Den här utlysningen är en del av det arbetet. Den forskning som utlysningen resulterar i förväntas vara relevant för flera av de riksdagsbundna mål som utgör kärnan i det svenska arbetet med att genomföra Agenda 2030.

Inriktning

Forte har prioriterat utmaningar där behovet av kunskap är stort och omfattningen av den forskning som pågår är otillräcklig. Ansökningar inom denna utlysning ska vara inriktade på någon eller några av de teman som beskrivs nedan.

Ansökan kan avse både grundforskning och behovsstyrd forskning. Forskargrupperna ska inkludera kompetenser från flera forskningsdiscipliner och innehålla både seniora och juniora forskare. Fördjupad information om arbetslivsprogrammets uppdrag och inriktning återfinns i den strategiska agendan.

Den digitala teknikens betydelse för ett effektivt och flexibelt arbetsliv kopplat till människors villkor och behov

Frågor om interaktionen mellan digitala hjälpmedel, människor, arbetsplatser och kultur är mer aktuella än någonsin. Digitaliseringen påverkar berörda arbetstagargrupper på olika sätt, för vissa med en alltmer oklar gräns mellan arbete och privatliv, med skilda konsekvenser för arbetsmiljö, villkor och hälsa. Ny teknik kan även förändra möjligheterna till styrning och organisation med en ojämn utveckling mellan olika samhällsgrupper och sektorer. Digitaliseringen kopplar också till diskussioner om övervakning och integritet på arbetsplatsen.

Angelägna kunskapsområden är utformning och användning av digitala verktyg och teknik, innovativa sätt att förbättra organiseringen av arbete, produkter och tjänster, påverkan på arbetsmiljön, kognitiv belastning, informationsöverflöd och teknikutvecklingens konsekvenser för den fysiska arbetsmiljön.

Grön omställning och arbetsliv

Världens länder har åtagit sig att radikalt minska utsläppen av växthusgaser, samt att förbereda och anpassa samhället till de klimatförändringar som inte går att undvika. Den gröna omställningen handlar också om effektiv användning av resurser, om att skydda och gynna biologisk mångfald och om att minska föroreningar. Branscher gör upp färdplaner för hur de kan bli fossilfria och resurseffektiva, företag ser över sin verksamhet och marknader skapas för nya produkter och tjänster samtidigt som andra branscher kan ha svårt att ställa om eller helt enkelt kommer att slås ut.

Den gröna omställningen förväntas få betydande inverkan på arbetslivet vad gäller arbetsmarknad, arbetsorganisation och arbetsmiljö. Förändringarna medför möjligheter såväl som utmaningar. Vissa arbeten kommer att försvinna och nya tillkomma. För att klara den gröna omställningen behöver samhället möta upp med utbildning och kompetensförsörjning inom sektorer med betydelse för omställning. Yrkesväxling behöver möjliggöras och kompetensbehov matchas inom och mellan branscher där omställningen förväntas ske. Det behövs bland annat projektioner om vilka arbeten som förväntas öka och minska i betydelse, förberedelser för relevanta utbildningsinsatser i linje med aktuell forskning, kunskapsbaserade insatser för att stödja individer och samhällen som genomgår omställningsprocesser, samt forskning om hur en god arbetsmiljö kan säkerställas när samhället ställer om. I Fortes rapport [Grön omställning och arbetsliv](#) beskrivs teoretiska inriktningar liksom forskningsbehov.

Utveckla välfärdssystemet för att stödja ett hållbart arbetsliv

Ett fungerande välfärdssystem är en förutsättning för ett inkluderande arbetsliv, hållbar kompetensförsörjning, ökat arbetskraftsdeltagande och andra aspekter av ett hållbart arbetsliv. Här ingår ersättningssystemens funktionssätt vid till exempel arbetslöshet, sjukskrivning, föräldraförsäkring, anställning och möjligheten att upprätthålla en god livssituation.

Välfärdssystemet har betydelse för balans mellan arbete och fritid, ekonomiska och sociala konsekvenser av att kombinera familjebildning med arbete, samt vid sjukdom eller andra oväntade händelser. Frågan om välfärdssystemets funktion och bidrag till ett

hållbart arbetsliv är relevant också i ljuset av digitaliseringen som har fört med sig nya anställningsformer till exempel vid plattformsanställningar där det kan vara oklart vem som är arbetsgivare respektive arbetstagare och där det finns frågor om välfärdssystemets förmåga att stödja individer som arbetar i dessa miljöer.

Kvinnodominerade yrken: fysisk och psykosocial arbetsmiljö, kopplad till kvinnodominerade yrkens status och löner

Sverige anses vara ett av världens mest jämställda länder, ändå råder olika villkor för män och kvinnor i arbetslivet. Det är delvis en följd av att den svenska arbetsmarknaden är könsuppdelad och att mäns och kvinnors arbete värderas på olika sätt, där kvinnodominerade yrken tenderar att värderas lägre. Kvinnor tar ut mer föräldraledighet, deltidsarbetar oftare, har högre sjukskrivningstal och lägre löner i förhållande till kompetens och erfarenhet.

Ofta finns ett samband mellan fysiska och psykiska risker i arbetsmiljön som inte alltid går att separera från varandra. Trots stora insatser för att förbättra fysiska arbetsmiljöförhållanden utgör de fortfarande en betydande orsak till ohälsa. Kunskap om fysisk och psykisk belastning och kemisk exponering är därför betydelsefull för ett hållbart och hälsofrämjande arbetsliv också ur jämställdhetsperspektiv. En ansevärd del av den arbetsrelaterade ohälsan utgörs av psykosociala problem och ligger bakom majoriteten av sjukskrivningar. Bidragande faktorer är bristande kontroll över arbetet, bristande stöd från chefer, försämrade arbetstillfredsställelse och långvarig stress.

Ur ett jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv kan arbetsmiljöns beskaffenhet kopplas till yrkesstatus, de anställdas utbildningsnivå och lönenivåer och forskning behövs för att klargöra dessa samband, dess konsekvenser och skapa förutsättningar och metoder för ett mer jämställt arbetsliv.

Agenda 2030 och det riksdagsbundna målet

Forskningsbaserad kunskap är en förutsättning för att Agenda 2030 ska kunna genomföras. Att den forskning som arbetslivsprogrammet genererar bidrar till genomförandet av Agenda 2030 är ett övergripande mål för programmet.

Det riksdagsbundna målet visar på svenska förhållanden och möjligheter att bidra till genomförandet av Agenda 2030. Det finns beskrivet i [Sveriges genomförande av Agenda 2030 för hållbar utveckling](#) och ger ett kompletterande helhetsperspektiv till andra redan antagna nationella mål. Målet trycker särskilt på agendans princip att ingen ska lämnas utanför. Agenda 2030, mål 8: Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt avspeglar sig i till exempel i Arbetsmiljöstrategin.

Den forskning som arbetslivsprogrammet finansierar har potential att bidra till flera av de riksdagsbundna målen i enighet med beskrivningen i programmets strategiska agenda.

Bidragsformer

Denna utlysning omfattar bidragsformen programstöd. Programstöd är till för att bygga upp nya forskningsmiljöer eller långsiktigt stärka och utveckla befintliga forskningsmiljöer av en viss storlek med gemensamma forskningsfrågor och

forskningsområden. Syftet är att få till stånd en långsiktig kunskapsuppbyggnad och kompetensutveckling inom strategiska områden.

Under rubrikerna nedan redovisas villkor, beloppsnivå och behörighetskrav för bidragsformen.

Begränsningar

Samma projektledare (som huvudsökande) får endast söka ett programstöd inom utlysningen och vara medsökande i en programstödsansökan, eller vara medsökande i två ansökningar.

! *Observera att maxbeloppen nedan inkluderar så kallade indirekta kostnader.*

Programbidrag

Programbidrag syftar till att bygga upp forskningsmiljöer eller långsiktigt stärka och utveckla befintliga forskningsmiljöer. I ansökan ska det framgå hur den internationella kopplingen ser ut och att forskargruppen består av både etablerade och mer juniora forskare. Se utlysningsspecifika kriterier nedan.

Bidraget söks för sex år men med start 1 juli 2023 och projektslutslut 30 juni 2029. I ansökan ska arbetet med programmets samtliga sex år beskrivas och även budget för hela perioden ska anges.

- **Beloppsnivå:** För hela bidragsperioden maximalt 24 miljoner kronor. Det årliga budgeterade beloppet ska inte överstiga fyra miljoner kronor.
- **Behörighet:** Du är behörig att söka programbidaget i den här utlysningen om du har avlagt doktorsexamen senast det datum då utlysningen stänger.

Ansökningsprocessen

Alla ansökningar skickas in via ansöknings- och granskningssystemet [Prisma](#). Förutsättningar för att du ska kunna skicka in din ansökan:

- Du måste skapa ett personligt konto i Prisma
- Alla som ingår i ansökan som medverkande forskare måste också skapa personliga konton i Prisma
- CV- och publikationsuppgifter för sökande och medverkande forskare måste lagras på respektive forskares personliga konto
- Ditt universitet eller din högskola måste ha ett organisationskonto i Prisma

Ett villkor för att din ansökan ska beredas är att slutredogörelser för dina tidigare beviljade bidrag har skickats in. Detta gäller endast bidrag där tidpunkten för slutlig återrapportering har passerat. Vi tar hänsyn till eventuell tidigare beviljad förlängning av dispositionstiden och därmed senarelagt datum för återrapportering.

För mer information om hur ansökan ska skrivas, se instruktionsdokumenten för respektive bidragsform på utlysningens webbsida.

Beredning

Ansökningarna bedöms av en beredningsgrupp bestående av internationella forskare och svenska allmänrepresentanter. Beslut om medel tas av Fortes styrelse.

Eftersom ansökningarna kommer att bedömas av internationella experter bör de i sin helhet skrivas på engelska (undantaget de fält där det särskilt efterfrågas text på svenska). Om din ansökan skrivs på svenska finns risk för att bedömningens kvalitet påverkas. Forte tar inget ansvar för kvaliteten på eventuella översättningar.

Fortes fasta bedömningskriterier för programbidrag

Vetenskaplig kvalitet:

- Syfte, frågeställningar, teoriansknytning, bakgrund och projektets originalitet
- Studiedesign, metoder för datainsamling och analys
- Tvär- och/eller flervetenskaplig ansats
- Genus- och mångfaldsperspektiv i forskningens innehåll

Relevans:

- Relevans i relation till samhällets behov och Fortes ansvarsområde
- Samverkan med användare av forskningen i forskningsprocessen
- Nyttiggörande och kommunikation av forskningsresultat

Genomförbarhet:

- Arbetsplanens kvalitet
- Projektledarens och forskargruppens forskningskompetens
- Redogörelse för eventuell tidigare forskning på området
- Personal och budget som bedöms utifrån rimlighet

Utlisningsspecifika bedömningskriterier

Följande kriterier är viktiga för att uppfylla utlysningens syfte och för att utveckla forskningsfältet. I den mån det är tillämpligt för forskningen ska de därför beaktas i ansökan. Vissa av kriterierna återfinns i Fortes fasta bedömningskriterier men eftersom dessa är särskilt viktiga inom denna utlysning poängteras de särskilt.

- Internationellt samarbete. Särskilt uppmuntras samarbete som sträcker sig utanför de nordiska länderna.
- Kompetensöverföring mellan mindre etablerade och mer etablerade forskare. En blandning av forskare i projektgrupper uppmuntras i syfte att möjliggöra kompetensöverföring.
- Tvär- och flervetenskapliga ansatser.
- Samverkan med avnämare av forskningsresultat

- Spridning och nyttiggörande av forskningen
- Projektet bidrar till ett eller flera av de riksdagsbundna målen för Sveriges genomförande av Agenda 2030. Det framgår vilka mål projektet bidrar till, och hur.

Riktlinjer för hur Forte hanterar ansökningar där delar av forskningen ska bedrivs utomlands

- Forte ser positivt på internationell forskningssamverkan. Fortes ansvarsområden rymmer komplexa samhällsutmaningar där internationell forskningssamverkan kan ge viktiga bidrag.
- Fortes bidrag kan användas för att finansiera forskning där vissa delar bedrivs i andra länder, men forskningen ska vara initierad och ledd från Sverige eller tydlig del i samarbetsforskning.
- Ansökningar som innehåller internationella samarbeten bedöms med samma kriterier som övriga forskningsansökningar i våra ordinarie beredningsgrupper.
- I bedömningen av forskningsansökningar ska granskarna i Fortes beredningsgrupper bedöma om en eventuell utlandsdel i ett projekt tillför ett mervärde för projektet eller är en förutsättning för ett projekt med t.ex. global eller komparativ ansats.
- Det är huvudsökandes ansvar att ta reda på hur den egna medelsförvaltaren ställer sig till att finansiera forskning där vissa delar bedrivs i andra länder och finna lämpliga former för hur samarbetet ska gå till i varje specifikt fall.
- Det är medelsförvaltaren för bidraget, d.v.s. den svenska huvudsökandes hemmainstitution i Sverige, som bestämmer och tar ansvar för att vid behov anställa utländsk personal eller betala för aktiviteter och tjänster som utförs i andra länder.

Open access

Resultat från Fortefinansierad forskning ska publiceras fritt tillgängligt (open access). [Läs mer om Open Access.](#)

SweCRIS

Forte överför information om beviljade bidrag till SweCRIS, en nationell databas över bidragsfinansierad forskning som inrättats på uppdrag av regeringen. [Läs mer om SweCRIS.](#)

Tidplan

Utlysningen öppnar: **13 oktober 2022 klockan 10.00**

Utlysningen stänger: **17 januari 2023 klockan 14.00**

Fortes styrelsebeslut: **maj 2023**

Beslut publiceras: **strax efter beslutet**

Projektstart: **1 juli 2023**